

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Potencjał i ryzyko wychowania w kulturze popularnej

Mgr Agnieszka Monika Kowalczyk

W dzisiejszym świecie jednym z najistotniejszych obszarów aktywności człowieka, a także miejscem, z którego płyną w jego kierunku konkretne sygnały, jest popkultura, wyróżniająca się specyficznymi cechami, związanymi m.in.: z wszechobecnym wewnątrz niej pluralizmem, odczuwaniem przyjemności, masowością wytworów, a co się z tym wiąże – planowością i mechanicznością wytwarzania jej dzieł. Bliskość kultury popularnej z wieloma dziedzinami życia rzutuje nie tylko na to, w jaki sposób one same ewoluują, ale także na to, w jaki sposób przy ich udziale zmienia się człowiek. Biorąc pod uwagę fakt, że szczególnie człowiek młody obcuje z tą kulturą na co dzień, częstokroć będąc aktywnie zaangażowanym w upowszechnianie jej wytworów (co stało się możliwe m.in. dzięki znaczącej roli mediów społecznościowych na tym polu), a także nie stroni od przerabiania i samodzielnego wytwarzania tego typu przekazów, należy postawić jakże istotne pytanie o rolę popkultury w kontekście procesu wychowania. Problem ten stanowi podstawowe zagadnienie w niniejszej dysertacji.

Uzasadniając fakt włączenia kultury popularnej do refleksji pedagogicznej, należy jeszcze zwrócić uwagę na szereg złożonych zjawisk. Po pierwsze, należy uwzględnić to, iż we współczesnym świecie jej rola i znaczenie w procesie wytwarzania znaczeń nie mogą pozostać niedostrzeżone. Poza tym, to na jej gruncie ujawniają się dominujące trendy kulturowe. Dodatkowo stanowi ona istotną przestrzeń socjalizacji młodzieży. Praca ta jest zatem próbą odnalezienia, wskazania i analizy impulsów wychowawczych ulokowanych w obszarze kultury popularnej jako tej przestrzeni, w której współczesny człowiek (szczególnie młody) już niejako w sposób naturalny, a po części także konieczny, funkcjonuje na co dzień. Z drugiej strony celem badań było także odnalezienie, wskazanie i analiza tych faktów, zjawisk oraz procesów, które mogą być uznane za potencjalnie niebezpieczne i niepożądane wychowawczo, a które to wiążą się bezpośrednio z zagadnieniem ryzyka. Główny problem badawczy zawarty został w pytaniu o to, jakie cechy i zjawiska zachodzące w obrębie kultury popularnej posiadają znaczenie wychowawcze? Tematyka ta jest niezwykle istotna, a namysł nad nią – poniekąd niezbędny z punktu widzenia współczesnego stanu wiedzy nauk o wychowaniu oraz dynamiki zmian zachodzących w świecie.

Problematyka poruszana w niniejszej pracy wymagała adekwatnego do niej, interdyscyplinarnego podejścia w badaniu. Z uwagi na jej charakter wykorzystany został dorobek z dziedziny nauk społecznych, a w szczególności pedagogiki i nauk o mediach. Rozprawa została oparta na mieszanym modelu badań. W tym celu zostało przeprowadzone sekwencyjne badanie dwufazowe z zastosowaniem metodologii mieszanej, gdzie w pierwszej fazie ilościowe pytania badawcze, zawarte w sondażu, dotyczyły faktów związanych bezpośrednio z popkulturą. Drugą fazę stanowiło z kolei badanie jakościowe kultury popularnej, polegające na zbieraniu i analizie danych oraz materiałów audiowizualnych wskazanych pośrednio przez młodzież. Wyniki uzyskane w fazie jakościowej były następnie wykorzystane do testowania teorii, pytań badawczych i hipotez, które określały zależność

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Potencjał i ryzyko wychowania w kulturze popularnej

Mgr Agnieszka Monika Kowalczyk

zachodzącą pomiędzy wytworami kultury popularnej a postrzeganiem jej jako źródła inspiracji, wartości i autorytetów przez badanych. Praca składa się z 6 rozdziałów – trzech teoretycznych, jednego dotyczącego metodologii badań własnych i dwóch prezentujących wyniki badań ilościowych oraz jakościowych.

Pierwszy rozdział koncentruje się wokół problematyki wychowania i jego właściwości, ze szczególnym uwzględnieniem jego społecznego kontekstu, a w tym procesów socjalizacji i inkulturacji oraz zjawisk ryzykownych, powiązanych zarówno z rzeczywistością wychowania, jak i mediów – będących istotnymi nośnikami treści w dzisiejszym społeczeństwie. W rozdziale drugim podjęte rozważania przybliżają problematykę kultury popularnej oraz dwóch kluczowych i niezwykle pojemnych zjawisk, tj. globalizacji oraz celebrytyzacji. Rozdział trzeci stanowi zwieńczenie części teoretycznej pracy i koncentruje się wokół zagadnień dotyczących sposobów oddziaływań popkulturowych, miejsca wiary i religii oraz szkoły, problemu medialnej seksualności, konsumpcji oraz konsumpcjonizmu. W tym miejscu zaprezentowano również autorskie definicje potencjału oraz ryzyka, które stworzono na potrzeby realizacji niniejszego tematu. Kolejny rozdział dotyczy metodologii badań własnych. Tu scharakteryzowane zostały: przedmiot, cel badań, problemy i hipotezy badawcze, metody techniki i narzędzia. Ponadto przybliżono charakterystykę grupy badawczej. W piątym rozdziale przedstawiono wyniki pierwszej, tj. ilościowej fazy badań przeprowadzonych metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem narzędzia, jakim był kwestionariusz ankiety. Pozyskane dane zostały następnie odniesione do zaplecza teoretycznego niniejszej pracy, co pozwoliło na weryfikację części hipotez. Ostatni rozdział zawiera przegląd i analizę wybranych przejawów kultury popularnej ze szczególnym uwzględnieniem elementów związanych z pojęciami potencjału i ryzyka. Przeprowadzone w ten sposób rozważania miały na celu wskazanie elementów istotnych wychowawczo. Także na koniec tego rozdziału zostały zweryfikowane hipotezy, przypisane do jakościowej części badań. Namysł nad niniejszą problematyką zwieńczyło zakończenie, gdzie została zweryfikowana hipoteza główna. Dopełnienie całości stanowi bibliografia, wykaz tabel, rysunków i wykresów oraz załączniki.

Analizy dotyczące wskazanych powyżej zagadnień są wyrazem troski o kształt przyszłych pokoleń. Wychowanie w dzisiejszych czasach musi odbywać się bowiem z uwzględnieniem perspektywy zmian cywilizacyjnych, które zachodzą na niespotykaną dotąd skalę. Co więcej – proces ten trwa, a kierunek i konsekwencje zmian nie są ani do końca znane, ani też możliwe w pełni do przewidzenia. Na owe przemiany szczególnie wrażliwe są przestrzenie związane z wychowaniem, czyli z procesem, który odnosi się do człowieka, a zatem do materii niezwykle delikatnej, subtelnej i niepowtarzalnej. Z tego faktu wynika wprost konieczność podejmowania kolejnych analiz, wspartych rzetelną obserwacją wszystkich tych obszarów, które cechuje wyjątkowa nieprzewidywalność i zmienność. Jednym z nich jest właśnie przestrzeń popkultury, tak ściśle związanej z nowymi mediami, a przede wszystkim z internetem. Biorąc pod uwagę to, iż jest ona niezwykle ekspansywna, obejmuje wszystkie

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Potencjał i ryzyko wychowania w kulturze popularnej

Mgr Agnieszka Monika Kowalczyk

sfery życia człowieka, a przy tym jest tak atrakcyjna, niejako z konieczności winna ona być poddana stałej refleksji. Tylko takie działania stwarzają możliwość efektywnego wykorzystywania tego typu oddziaływań w celu aktualizacji potencjału tkwiącego w wychowanku, wspierania jego rozwoju, a co równie istotne – w podejmowaniu działań zapobiegających oraz naprawczych odnoszących się do wpływów destrukcyjnych, tak niepożądanych w procesie wychowania osoby.

Słowa kluczowe: kultura popularna, potencjał, ryzyko, wychowanie, media, internet.